

Shihweta sha Shikati Kamanakao 1

Katikho, 2, 2000. E.TSHA 6

Watshara!

LOETO LO, KE LONGWE LWA MAETO A A NTSENG A LE MO LENANEONG LA ME LA GO ETELE METSE GORE KE LOONE, LE LONA LO MPONE. KANA GA SE BOTLHE BA BA KGONANAG GO YA GUMARE. KA JALO, MAETO A ME A TLA TSWELELA GO HITLHELA KE WETSA METSE MO DIKGAOLONG. KE TSILE GO LO LEKODISA KA DINTLHA DILE THATO:

1. PUSERTO MORAGO GA KGANG YA LONA
2. LEKOKO LA GA TAUTONA LA GO SEKASEKA MELAO MOTHEO
3. GO LO LALETSA KO MOKETENG WA RONA WA NGAWAGA.

JAAKA LO ITSE, TSHEKO YA RONA ENE E TSHWANETSE GO REEDIWA KO KGOTLENG KGOLO KGWEDI ENO ELE 11 GO TSENA ELE 13,2000. MME KA LORATO LWA MODIMO, LO NE LWA ROMELA BAEMEDI GO TSWA DIKGAOLONG TSOTLHE. SE SE SUPA KA FA LO IKEMISEDITSENG GO LWELA DITSHWANELO TSA LONA KA TENG. KA LESEGO LA MODIMO RE NE RA KOPANA LE MMUELEDI- MOGOLO PELE GA TSHEKO GO RE LEKODISA GO RE O BONA TSHEKO JANG. MME O NE A RE RAYA ARA, ERILE A SETSE A LEBA TSHEKO LA BOFELO, A LEMOGA DINTLHA DINGWE TSE DI SA WELANG, TSE A BATLANG GO DI BAAKANYA. ARE O BONYE TSELA EE BOTOKA THATA YA GO KWALA NGONGOREGO YA RONA, GORE E TLHOKE

SEPE SE GOROMENTE A KA ITSHWARELELANG KA SONE MABAPI LE TSAMAISO WA KGOTLA-TSHEKELO. SE SE RAYA GORE A BUSETSE TSHEKO KO MORAGO, A BAAKANYE. BAGOLO BA LONA LE BONE BA NE BA BONA GOLE BOTOKA GO DIRA JALO, GO NALE GO TSENA KA SELABI A SEBONA.

MME GAGENTE WA LONA O IPONYE PHOSO YA GO LEMOGA NTLHA E, KA MOTSOTSO WA BOFELA. A RE O MASWABI GORE A BO A BONE SELO NAKO E SETSE ELE GAUFI, EBILE BAEMEDI BA LONA BA SETSE BA EMELETSE KO DIKGAOLONG. MME O KOPILE MAITSHWARELO. MMUELEDI WA RONA YO MMONYE O SETSE A DIRILE MOKWALO WA NTLHA (FIRST DRAFT). YO MOTONA O NTSHITSE DIKGAKOLOLO DINGWE GAPE GO TOKAFATSA MOKWALO O. RE KOPA GORE LO NNE DIPILO DITELELE KA GORE DILO TSA MOLAO DI TSAYA NAKO. JAANONG GO BATLEGA BATHO BA BA KWADILENG DITSO TSA BAYEYI, BA BA KA KWALANG BA BABO BA SAINELA BOSUPI JWA DITSO TSA RONA LE BATAWANA. RE SETSE RE BONYE BATHO BAO BALE BABEDI, EBILE MOKWALO WA BONE OA BAAKANNGWA. O BATLA MOTHO YOO KILENG A TSHELELA MO BOLATENG LE ENE A SAINELE BOSUPI. LE ENE MOTHO YO RE SETSE RE MMONYE, MME FA GO NALE MONGWE GAPE GO KA LEBOSEGA GORE BA NNE MANTSWE A LE MABEDI. SA BORARO, O BATLA DIKGOSANA TSA DIKGOTLANA TSA BOYEYI DI SAINLE BOSUPI JAKA DI NE DI DIRILE PELE.MOKWALO WA DILO TSE THARO TSE KE TSONE TSE DI TSAYANG LOBAKA. RE NTSE RE KOPA BOBELOTELELE JWA LONA. SELE SE THOMAMO GASE MOTHOFU. DITHAPELO TSA LONA DINTSE DI RE GOGA, DI BUSETSA KGANG YA RONA MO TSELENG GORE RE SE WELE

MO MOSIMENG. RE BONYE RELE LESEGO, GORE MMUELEDI A BO BA BONYE SELABE PELE GA TSHEKO. KANA GARE ITSE GONGWE SE KABO SERE DIGETSE. MME GAMPIENO, RE NALE SEBAKA SA GO BAAKANYA. GOROMENTE O UTULE BOTLHOKO THATA KA GORE, FA O THAILE SEGOLE, BO BONA PHOLOGOLO E TLA, O BA O SOLOHELA GORE E TLA SE GATA, O TLA LALA O LALETSE LE BANA BA GAGO, MME O BO O BONA E HAPOGA, E BOELA MORAGO, O KA UTLWA BOTLHOKO THATA. MME PHOLOGOLO YONE EA BO E FALOTSE LOSO. KE SONE SE SE DIRAFETSENG. GOROMENTE O TSERE KGWEDI TSE ROBANG BONGWE A LEKA GO BONA FA A KA RE TSHWARANG KA TENG, KA GORE MABAKA A RONA ONE A A UTLWALA EBILE A NONOFILE. MME TSELA YA GO RE TSHWARA E KA NNA FELA KA TSAMAISO YA MOLAO (TECHNICALITIES TSA MOLAO). KE GONE JAAKA A NENG A TSHWARA BAKALAKA KA KGANG YA MOSETSE. BA NE BA WELWA KE KGANG ESENG KA MABAKA, ELENG KA DINTLHA TSA TSAMAISO YA MOLAO. JAANONG, RONA RE SEGO JANG, RE LEMOGILE PELE GA RE WELA.

LO KA TSWA LO UTULE GORE ERILE RE BUSETSA KGETSE KWA MORAGO, RA ATHOLWA. SE KE TSAMAISO YA LEKGOTLA. MOTHO MONGWE LE MONGWE YOO TLOSOLOSANG KGANG E SETSE E TSENYE, O TSHWANELA KE GO DUELA MADI, KA GORE KGOTLA E TSENYE. LE RONA KE SELO SE RE NENG RE SE SOLOHETSE, MME RA BONA GO LE BOTOKA GO DUELA MADI AO RA BOELA MORAGO GONA LE GO TSENA KA SELABI, SE SE KA RE ISANG TATHEGONG. MADI A, GA RE A DUELE GONE JAAANONG, RE A DUELA KGANG E SENA GO HELA. FA ELE GORE RE E HENTSE, GARE DUELE SEPE

HELA, LE TSONE DIGAGENTE TSA RONA BA TLA REBUSETSA MADI A RE
TLA BONG RE A DI DUETSE. KA JALO GA SE SEPE SE SE KA TSHWENYANG.

MMUELEDI WA LONA A RE RE LO ITSISI GORE MOLAO MOTHEO WA
BOTSWANA, O KWADILWE KA TSELA E E SIRELETSANG KGETHOLOLO. GA O
TSHWANE LE WA MAFATSHE A PUSO YA BATHO KA BATHO. WA RONA KE
WA GA MMA-MOSADINYANA. JAANONG PHATLHA E A E BONYENG KE YA
GO SEKA KGETHOLOLO LE TLHAOLELE E RE THAOLWANG KA YONE. ESENG
GO SUPA MOLAO MOTHEO KA MONWANA. ARE GO DIRA JAANA GO TLA
TLHOGOFATSA KGETSI MME FA LEKGOTLA LE KA DUMELA FA GO NALE
KGETHOLOLO, LE GWETA GOROMENTE GO FEDISA KGATELELO KA
MEHUTA YOTHE MO LEBAKENG LE LE KHUTSHWANE. GO ITSA GORE A
SEKA A TSAYA DINGWAGA A SA BAAKANYE.

O LO KOPILE GORE LO NNE DIPELO DITELELE, MODIMO O TENG LO TLA
TLOLA NOKA.RE SOLOHELA FA LO TLA NNA KA MOWA OLE MONGWE, LO
LEBELELE LETSATSI.

SELO SA BOBEDI SE KE RARANG GO BUA LE LONA KA SONE, KA
BOKHUTSHWANE KE LEKOKO LA TSHIKATSHIKO MOLAO (COMMISSION)
GONGWE LONE LWA AMOGELA DIKWALO DI TSWA KO MOKGATHONG WA
KAMANAKAO MABAPI LE KGANG E.

GOROMENTE O NTSHITSE LEKOKO LE LE TLAA TSAYANG MAIKUTLO MABAPI LE MOLAO OO KGETHOLOLANG, ORE MERAPE E E FERANG BOBEDI KE YONE FELA E E KA EMELWANG KE DIKGOSI TSA YONE TSA SETSO KO NTLONG YA DIKGOSI. EBILE KE TSONE FELA TSE DI NANG LE LEHATSHE. BA TLA BO BA LE KO SHAKAWE, SEPTEMBER 4 KA 10:00 AM; GUMARE, SEPTEMBER 4 KA 2:30PM-; MAUN, SEPTEMBER 5, KA 9:00, 2000. KE RATA GO LO ROTLOETSA GO YA KO MAFELONG A GO NTSHA MEGOPOLO YA LONA. LO NTSE LO UTLWA SEROMAMOWA THATA, LE JAACA MERAPE EMENGWE E NTSE E BUA KA TENG. GOROMENTE JAANONG O TLA ITSE GORE GASE BAYEYI FELA BA BA NTSING BA UTLWA KGATELELO E. DITHAPELO TSA RONA KE GORE MELAO E HETOLWE GORE RE TSHELE SENTLE KA KUTLWANO LE TLOTLO, LE TEKATEKANO. SE KE SONE HELA SEBAKA SA GORE LOLE BAYEYI, BAMBUKUSHU, BASARWA, BAHERERO HELA JALO, LO BUE SE ELENG MAIKUTLO A LONA, KA KGOLOLESEGO, LO SENA POIFO EPE, KA BOGOSI JWA LONA. ITSENG GORE GA GONA YOO KA TSHWARWANG FELA KA GORE O BATLA KGOSI YA GAGWE YA SETSO, A BUA MAIKUTLO A GAGWE. RE LE BA BOGOSI JWA BAYEYI, RE LO ROTLOETSA GO NTSHA MAIKUTLO A LONA. MO DIPHUTHEGONG TSE. RE TSHWANETSE GO LWANTSHA KGATELELO RA BAAKANYA LEHATSHE GORE LE WELWE KE DINTWA TSE DI TLISIWANG KE KGATELELO. MAFATSHE A LWANG, A DIRA JALO KA GORE BATHO AB BABALELWA KE KGETHOLO, BA BO BA SIMOLOLA GO LWELA DITSHWANELO TSA BONE. SE GA RE RATE SE DIRAFALO MONO. SE SONE SE RE RAPELANG GORE GOROMENTE A HETOLE

MOLAO PELE GA BATHO BA SHAKGALA BA GOTEDIWA KE GO BIDIWA MERATSHWANA, GOTWE GA BANA LEFATSHE, GA BA NA DIKGOSI, BA BUSIWA KE DIKGOSI TSA MERAPE E MENGWE. ITSENG BOAMMARURI JO BO LATELANG:

1. FA BOIPUSO BO TLA, MERAPE E MENGWE JAKA BAYEYI LE BAKALAKA, KE BA SETSE BA BOLAETSWE DIKGOSI TSA BONE, HANKUZI WA BAYEYI O BOLAILWE, JAKA NSWAZI WA BAKALAKA;
2. MERAPE E MENGWE, JAKA BAHERERO LE BAMBUKUSHU, BA NE BA NALE DIKGOSI TSA BONE, MME GOROMENTE A DI KGAPHELA KO NTLE, A SA RATE GORE DIKGOSI TSE DI TSENE MO NTLONG YA DIKGOSI;
3. MERAPE E E BUANG SETSWANA YE 8, ENE E SETSE E GASITSWE LE LEFATSHE GO RUA MERAPE E MENGWE, LE GO BA KGETHISA.
4. GA SE BOAMMARURI GORE MERAPE YE 8, KE YONE FELA E NENG E NALE DIKGOSI KA NAKO YA BOIPUSO.
5. GO NA LE MAFOKO A A RENG DIKGOSI DINGWE TSE THARO DI NE DI ELE GO KOPA TSHIRELETSO. JAANONG MERAPE YA DIKGOSI E TSHWANETSE GO RUA E MENGWE. MAFOKO A GA SE BOAMMARURI, DIKGOSI TSE, DI NE DI BIDITSWE G OTLA GO BOLELELWA GORE MMA MOSADINYANA O TSAYA LEHATSHE KA GORE MAJEREMENE LE BONE BA BATLA GO LE TSAYA. E NE ELE DINAKO TSE MAHATSHE A YOROPA A NENG A LWELA GO NNA LE LEHATSHE MO AFRICA, JAANONG BA THUKHUTHANA. KGAMA O NE A DUMELA, MME BA

BANGWE BA NE SA RATE, MME BA HELELA BA DUMELA. KESONE SE SEBELE A NENG A HELELA A KUBETSWE KO GANTSI, GASEITSIWE ENE A NNA WA PHATHI YA KGANETSO. KE SE SUPO SA GORAE BA NE BA DUMELA HELA BA SA RATE GO TLA BO BUSWA KE MMAMOSADINYANA. JAANONG, AO A GO KOPA TSHIRELETSO, KE SEIPATO HELA. BAKWADI BA DITSO BA RE TLHALOSETSA BOAMMARURI JO MO BUKENG E E BIDIWANG "BOTSWANA: POLITICS AND SOCIETY", E KWADILWE KE DR. LEKORWE LE DR. EDGE BA UNIVERSITY YA BOTSWANA. KE ROTLUETSA BANANA GO BALA BUKA EO THATA. DILO DI DINTSI TSE RE NENG RA DI BOLELELWA FA RE TSAYA BOIPUSO, TSE ESENG BOAMMARURI. KE SONE SE LO BONANG LEFATSHE LA RONA GO NA LE DILO DILE DINTSE TSE DI SA RE ITUMEDISENG. SENGWE SA TSONE KE POLELO E E RENG MORAFE WA BANGWATO KE ONE O MONTSI GO HETA MERAFE YOTLHE. SE SE LEMOSEGILE ESE BOAMMARURI FA DINGWAGA DINTSE DI TSAAMAYA.

RONA BAYEYI RE SANTSE RE GATELETSE JAANA:

- A. KGOSI YA RONA E KGANETSWE GO TSENA MO NTLONG YA DIKGOSI KA NTLHA YA ONE MOLAO OO KGETHOLOLANG O. KE SEKAI SE SE TSHELANG.
- B. RE BUSWA KE BATAWANA MME BA LE PALO NNYE FELA THATA, EBILE ELE BAHALADI MO LEFATSHENG LA RONA.

- C. GA BA RE TLOTLE, BA RE BITSA MAKOBA LE GAMPIENO
- D. DIKGOTLA TSA RONA TSA 1948, GA DI NA DITLAMELO, BATSHIRIGANYI BA TSONE GA BA DUELWE, EBILE GA DI KWALE;
- E. MO METSENG YA BONE, BAYEYI, BAA KGAOGANGWA, BANGWE BA BIDIWA BATAWANA DIKGOTLA TSA BONE DI BIDIWA MABUDUTSA (TSA SETAWANA).
- F. PUO LE NGWAO YA RONA E BOLAILWE, GA RE LETELELWE GO E BUA MO DIKGOTLENG.

MOLAETSA WA ME O MOTONA MO LETSATSING LE KE GORE, RONA RE BAYEYI, GA RE BATAWANA, RE BAMBUKUSHU, GARE BATAWANA. RE NA LE DIKGOSI. RE BATLA DI RE EMELA KO NTLONG YA DIKGOSI. FA DI SEYO KOO GA RE NA BOEMEDI. MOTSE WA RONA BAYEYI KE GUMARE. WA BAMBUKUSHU KE SHAKAWE. RE RATA MERAPE EMENGWE LE YONE E NNA LE DIKGOSI TSA YONE. RE TSOSE DINGWAO TSA RONA RELE BATSWANA MMOGO. RE LEMOGE SEABE SA NGWAO MO DITLHABOLOLONG. GAMPIENO BANA BA RONA BA DULE MO TSELENG, MALWETSI A TSENYE. MME FA ENE ELE GORE RE SETSE NGWAO MORAGO, NGWANA O NE A SA KAKE A BOLAWA KE AIDS A SA NYALWA., KA GORE TLHAKANELO DIKOBO MOTHO A ISE A NYALWE ENE ELE MOILA MO NGWAONG. LE UTLULE MO SEROMAMOENG FA GO NA LE BA BA GANELELANG MO MOENG WA SEGOLOGOLO WA KGATELELO. BA ITSHUPILE, MME BA TLA TSHWANELWA KE GO TSEELWA DIKGATO KA BA NTSHA LEFATSHE LA BOTSWANA SERETE

SA PUSO YA BATHO KA BATHO. FA RE LE BATSWANA RE SA TLOTLANE, GA
GONA GORE BATSWA-KWA BA TLA GO RE TLOTLA JANG. GO NYATSANA
GA GO KAKE GA AGA SETSHABA.

SA BOFELO KE RATA GO LO GAKOLOLA KA MOKETE WA RONA WA
NGWAGA LE NGWAGA. RE TLA O TSHWARA KO GUMARE JAAKA GALE.
TIRO KGOLO E TLA BO E LE NGWAO YA RONA YA BOMME YA NSHEMBIRO.
KE RATA BOMME KA BONTSI BA KA IPAAKANYETSA TIRO E, BA TLE KA
DIDIRISIWA TSOTLHE TSE DI TLHOKAFALANG. MONGWE LE MONGWE A
IKUTLWE A KA NNA LE SEABE MO TIRONG E. GO LAIWE BANA. KE RATA
GAPE GO LE KGOHATSA GO TSAMAISA DITIRO TSA LONA JAAKA
DINTSHO KA LELEME LA RONA. GO RE TLHOGOFATSA THATA GORE RELE
BAYEYI, MO MOTSENG O TSHWANA SEPOPA, IKOGA, KANA MAUN, RE
TSHWERE TIRO YA RONA, BONTSI ELE RONA HELA RE BE BUA DIPUO TSA
BATHO BA BANGWE. RE TSHWANETSE GO SIMOLOLA AGO ITLWAETSA
SELO. KE RATA GO RUTLOETSA BOMME GO BUISA BANA SEYEYI. KE
LEMOGILE GORE BANA BA A RATA, MATHATA KE BATSADI. ROMANG BANA
KA SEYEYI KE YONE TSELE ELO E SE ITHUTILENG KA SONE. BATSADI BA
LONA BA NE BA LO ROMA BA LE BUISA KA SONE. JAANONG LONA LO SE
BOLAYA KA GO SE BUA LE LO NOSI, BANA BONE LO BA BUISA SETSWANA.
BAKALAKA LE MERAPE E MENGWE, BA RATA DITEME TSA BONE. EBILE GA O
KAKE WA BONA BATAWANA BA BA TSHAMIKELA JAAKA RONA, BA BA DIRA
MALATA. KANA FA O ITLOTLA, BATHO BA BANGWE LE BONE BAA GO

TLOTLA. FA O INYATSA, O BONA TEME YA GAGO E SA TSHWANELA DITIRO
DINGWE TSE DI RILENG, BATHO LE BONE BA TLA GO NYATSA. MME KE
LEBOGA THATA KA GORE MAITEKO A NTSE A NNA TENG. EBILE SELO SE
SIMOLOGA KA LORATO PELE. MO GO RAYA GORE JAAKA LO RATA
MOKGATHO WA LONA JAANA, LO TLA WELA KA BONYA.

KE LEBOGA MERAPE YOTLHE E E TSILENG GO RE RUTLOETSA MO
TIRONG E. MOONO WA RONA O MONGWE HELA, RE BATLA KGOLOLESEGO
YA GO RUTA BANA BA RONA KA DITEME TSA RONA, LE DINGWAO TSA
RONA. FA MOTHO A BOLAYA NGWAO YA GAGO, O A GO BOLAYA. A RE
TSHWARAGANGENG MERAPE YOTLHE YA NGAMILAND, RE BUE KA
LENTSWE LE LE NGWE, RE RE BATLA KGOLOLESEGO. GOROMENTE O TLA
RE UTLWA, O TLA ARABA.

PULA